

Tariffnemndas vedtak 11. november 2016 om fortsatt allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter

Protokoll 4/2016

Innledning

Saken gjelder videreføring av allmenngjøring av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter. Det vises til forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter 4. mai 2015 nr. 449. Tariffnemnda har mottatt til behandling LOs begjæring av 29. juni 2016 om fortsatt allmenngjøring av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter. Nemnda hadde begjæringen til behandling i møte 23. september og besluttet å sende saken på høring. I møte 11. november fattet nemnda vedtak om fortsatt allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter.

I begjæringen viser LO til at forskriften om fortsatt allmenngjøring av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter trådte i kraft 1. februar 2015, og dermed har vært virksom i en begrenset periode. LO anfører at de samme forhold som lå til grunn for den opprinnelige begjæringen fortsatt gjør seg gjeldende. LO viser til at Arbeidstilsynet har gjennomført 77 tilsyn hvor det er kontrollert hvorvidt arbeidsgiver utbetaler allmenngjort lønn, og fant avvik i 14 prosent av tilfellene. Ved tilsyn i 5 virksomheter er det blitt undersøkt hvorvidt hovedleverandører oppfyller kravet om å ha systemer og rutiner for å se til at underleverandører overholder forskriftens krav til lønns- og arbeidsforhold. Her var resultatet 100 prosent avvik. I begjæringen fra LO er det vist til rapporter fra tilsyn som Arbeidstilsynet har gjennomført i ni ulike fiskeindustribedrifter. Tilsynsrapportene viser at det gjennomgående er gitt pålegg for å rette opp i ulike mangelfulle forhold som for eksempel manglende overtidsbetaling og for lav avlønning sett i forhold til allmenngjort lønn. I ett av tilsynene fant Arbeidstilsynet at det forelå "doble sett" med arbeidsavtaler med samme oppstartsdato, men med forskjellige lønnsvilkår. I et annet tilsyn ble det påvist en rekke avvik hva gjelder lønn i samsvar med forskriften, samt avvik knyttet til rutiner om informasjons- og påseplikten. LO legger i begjæringen til grunn at det fortsatt vil være behov for allmenngjøring som et nødvendig tiltak for å oppnå likeverdige lønns- og arbeidsforhold mellom innenlandsk og utenlandsk arbeidskraft innenfor næringen. LO viser i begjæringen til at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN) har registrert at en ikke ubetydelig andel arbeidstakere reelt sett får redusert utbetaling av lønn ved at de må betale for et sted å bo. På denne bakgrunn ber LO om at det innføres en bestemmelse tilsvarende den som er inntatt i forskrift om allmenngjøring for jordbruks- og gartnerinæringen. Bestemmelsen slår fast at ytelser som arbeidsgiver betaler som refusjon av utgifter som faktisk er påløpt på grunn av utsendingen, ikke skal regnes som lønn.

Høringsrunden

LOs begjæring ble sendt på høring den 29. september med svarfrist 31. oktober.

Akademikerne støtter forslaget om fortsatt allmenngjøring av tariffavtalen.

NHO påpeker at det er sentralt at dokumentasjonen allmenngjøringsvedtakene bygger på er korrekt og at saksbehandlingen gjennomføres på en kontradiktorisk måte. Når det gjelder LOs forslag om å fastsette en bestemmelse om forbud mot fradrag i minstelønnen for ytelser som betales som refusjon, kan NHO akseptere dette, så lenge det ikke er tale om å forskriftsfeste dekning av reise, kost og losji. Dette er bestemmelser tariffavtalen ikke har og slike bestemmelser skal da heller ikke allmenngjøres.

Sjømat Norge støtter forslaget om fortsatt allmenngjøring på samme vilkår som i dag. *Sjømat Norge* påpeker at minstelønnsatsene er blitt meget høye for Fiskeindustrioverenskomsten, da denne omfattes av en garantibestemmelse som innebærer en årlig automatisk regulering basert på lønnsveksten innen mat- og drikkeindustrien. *Sjømat Norge* viser videre til dokumentasjonskravet, og mener at de opplysninger som fremkommer ikke danner tilstrekkelig grunnlag for fortsatt allmenngjøring. *Sjømat Norges* erfaring er at forholdene i bransjen har bedret seg de siste årene. Under forutsetning av fortsatt allmenngjøring og LOs forslag til bestemmelse om forbud mot fradrag i minstelønn for ytelser som betales som refusjon, så er dette akseptabelt så lenge det ikke er tale om å forskriftsfeste dekning av reise, kost og losji, uttaler *Sjømat Norge*.

Fjordlaks AS ser med bekymring på nivået for den allmenngjorte minstelønnen. *Fjordlaks AS* opplyser at fast ansatte medarbeidere har vansker med å akseptere at sesongarbeidere fra andre land med markant lavere levekostnader skal ha samme minstelønn. Når det gjelder LOs forslag om ny bestemmelse om refusjon av utgifter, mener *Fjordlaks AS* at den er uryddig, og at det ikke er urimelig at sesongarbeidere skal betale for et sted å bo.

Arbeidstilsynet opplyser at det er gjennomført 92 tilsyn i perioden 2014 – oktober 2016 hvor det fremkommer 15 prosent avvik knyttet til allmenngjort lønn. Det er 100 prosent avvik knyttet til oppdragsgivers plikt til å påse at underleverandører betaler allmenngjort lønn, men her er det gjort få tilsyn. *Arbeidstilsynet* mener at tilsynserfaringer viser at det fortsatt er behov for allmenngjøring i fiskeindustrien. *Arbeidstilsynet* skriver i sitt hørings svar at de har sett eksempler på at arbeidstakere får redusert sin lønn da de må betale arbeidsgiver for husvære. *Tilsynet* støtter på denne bakgrunn forslaget om å innføre en bestemmelse i forskriften om at arbeidsgivers dekning av påløpte utgifter ikke skal anses som en del av utbetalt lønn. *Tilsynet* finner riktignok at bestemmelsen som LO foreslår er noe uklar, og forutsatt at nemnda beslutter å innføre en slik bestemmelse, ber *tilsynet* om at *Tariffnemnda* vurderer en ordlyd som klargjør plikt- og rettighetssubjektene.

Finansdepartementet (FIN) skriver i sitt høringsbrev at allmenngjøring kan føre til økt lønnsnivå i uorganiserte virksomheter. Høyere lønnsnivå betyr lavere lønnsomhet og redusert etterspørsel etter arbeidskraft. Dette kan, ifølge *FIN*, ramme arbeidstakere med lav produktivitet, språkutfordringer osv. *FIN* viser til at ledigheten blant arbeidsinnvandrere er langt høyere enn for majoritetsbefolkningen. Behovet for allmenngjøring bør også ses i lys av andre virkemidler, påpeker *FIN*, og viser til at bedre kontrollordninger under *Arbeidstilsynet*, politiet og skatteetaten, og godt samspill mellom instansene også er viktig for å unngå uverdige lønns- og arbeidsvilkår. *Utenriksdepartementet, Justisdepartementet og Politidirektoratet* har ingen merknader.

Videreføring av allmenngjøring – Tariffnemndas vurderinger

Tariffnemnda finner etter en samlet vurdering av dokumentasjonen fremlagt i LOs begjæring om fortsatt allmenngjøring, samt de opplysninger som er fremkommet i høringsrunden at det er grunn til å tro at utenlandske arbeidstakere utfører arbeid på vilkår som samlet sett er dårligere enn det som gjelder etter fiskerioverenskomsten. Vilåarene for allmenngjøring etter allmenngjøringsloven § 5 anses etter dette oppfylt. Nemnda har særlig lagt vekt på Arbeidstilsynets beskrivelse av forholdene i bransjen. Nemnda viser også til at forskriften kun har virket i kort tid.

Forslag om å presisere forskriften § 3 om lønn

I begjæringen viser LO til at Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund har registrert at en ikke ubetydelig andel arbeidstakere i realiteten lønnes under minstelønnsatsen i tariffavtalen fordi de må betale for et sted å bo som arbeidsgiver stiller til rådighet eller eier. LO ba i sin begjæring av 2014 om at det ble tatt inn en bestemmelse om utgiftsdekning av reise, kost og losji. I Tariffnemndas vedtak 27. november 2014 kom en samlet nemnd til at det ikke var grunnlag for å fastsette en bestemmelse om at arbeidsgiver plikter å betale utgifter til reise, kost og losji. LO fremsetter i årets begjæring krav om at det tas inn en bestemmelse i forskriften tilsvarende den som gjelder i forskrift om allmenngjøring for jordbruks- og gartnerinæringene § 3. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

Ytelse som betales som refusjon av utgifter som faktisk er påløpt på grunn av utsendingen, for eksempel reiseutgifter, kost og losji, skal ikke regnes som lønn etter forskriften.

Tariffnemnda kan i særlig tilfeller fastsette andre lønns- og arbeidsvilkår enn det som følger av tariffavtalen. Det er på det rene at Overenskomsten for Fiskeindustribedrifter ikke regulerer dekning av reise, kost og losji. For å hindre en mulig undergraving av minstelønnsnivået, har nemnda likevel kommet til at det er ønskelig å innføre en bestemmelse om at refusjon av utgifter ikke skal anses som lønn. Nemnda viser bl.a. til innspill fra Arbeidstilsynet i høringsrunden.

Unntak fra allmenngjøringforskriftenes virkeområde

Tariffnemnda har blitt gjort oppmerksom på at det kan være uklart hvordan forskriftenes virkeområdebestemmelse skal forstås i situasjoner der tariffpartene har blitt enige om å overføre grupper av virksomheter fra den tariffavtalen som ligger til grunn for forskriften til en annen tariffavtale. Problemstillingen er reist av tilsynsmyndighetene. Etter det Tariffnemnda har fått opplyst, oppstår imidlertid slike situasjoner nokså sjelden.

Tariffpartene står i utgangspunktet fritt til foreta slike disposisjoner.

Allmenngjøringsforskrifter bygger alltid på en tariffavtale, og det er etablert praksis at ved tvil om tolkningen av forskriften skal det ses hen til den underliggende tariffavtalen. På denne bakgrunn er det Tariffnemndas vurdering at partenes felles beslutninger om hvem tariffavtalen skal gjelde for, også må få betydning for allmenngjøringsforskriftenes virkeområde.

Tariffnemnda legger derfor til grunn at dersom en arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjon med innstillingsrett beslutter at arbeidstakere ved bestemte bedrifter skal få sine lønns- og arbeidsvilkår regulert av en annen tariffavtale enn den som lå til grunn for forskriften da denne trådte i kraft, vil allmenngjøringsvedtaket ikke lenger kommer til anvendelse for de arbeidstakere som omfattes av overføringen til annen tariffavtale. Det legges til grunn at arbeidstakere som omfattes av overføring til en annen tariffavtale i forskriftenes virketid, i praksis vil være sikret tilnærmet likeverdige lønns- og arbeidsvilkår som tidligere.

For at tilsynsmyndighetene skal kunne føre tilsyn med forskriften på en effektiv måte, må de gjøres kjent med tariffpartens beslutninger om å overføre grupper fra en tariffavtale til en annen. Partene bør derfor umiddelbart underrette de aktuelle tilsynsmyndighetene om slike beslutninger.

Tariffnemndas vedtak

Med hjemmel i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler mv. har Tariffnemnda truffet vedtak om videreføring av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter.

Tariffnemndas vedtak innebærer at forskriften om allmenngjøring av fiskeindustrioverenskomsten videreføres med justerte lønnssetninger. Det inntas en presisering i forskriften § 3 om at refusjon av faktisk påløpte utgifter ikke skal regnes som minstelønnen, sml. nemndas vedtak av 16. november 2009 punkt 5:

Tariffnemnda har likevel besluttet, for i størst mulig utstrekning hindre undergraving av minstelønnsnivået, jf. over, å innta en bestemmelse i forskriften om at utgifter som er påløpt på grunn av utsendingen, eksempelvis utgifter til dekning av reise, kost og losji som arbeidsgiver eventuelt er forpliktet til å dekke på annet grunnlag, ikke skal kunne gå til fradrag i minstelønna. Arbeidsgiver vil dermed ikke etter forskriften være forpliktet til å dekke denne typen utgifter, men hvis arbeidsgiver gjør dette, uansett grunnlag, så skal ikke kostnadene gå til fradrag i minstelønna etter allmenngjøringsforskriften. En slik løsning vil også etter nemndas syn, være i tråd med utsendingsdirektivet art. 3 nr. 7 hvor det heter: "Ytelser som gjelder spesielt for utsendingen, skal betraktes som en del av minstelønnen, med mindre de betales som refusjon av utgifter som faktisk er påløpt på grunn av utsendingen, for eksempel reiseutgifter, kost og losji."

For nærmere omtale og begrunnelse for forskriften for øvrig vises til Tariffnemndas opprinnelige vedtak 27. november 2014 om fastsettelse av forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter.

Oslo, 11. november 2016

Johan Kr. Øydegard

Steinar Holden Giuditta Cordero-Moss

Knut Bodding Margrethe Meder

Forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter

Fastsatt av Tariffnemnda 11. november 2016 med hjemmel i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler mv. (allmenngjøringsloven) § 5.

Kap. I. Innledende bestemmelser

§ 1. Grunnlaget for allmenngjøring

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter 2016–2018 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Sjømat Norge på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund på den annen side.

§ 2. Virkeområde og gjennomføringsansvar

Forskriften gjelder for fagarbeidere og produksjonsarbeidere med dertil hørende arbeidsoperasjoner, lagerarbeidere, transport, vakthold, rengjøring og kantine, håndverkere, reparatører, arbeidsledere, kontrollører, instruktører og kjølemaskinister/kuldemaskinister.

Med fagarbeider menes arbeidstaker med offentlig godkjent fag- eller svennebrev eller tilsvarende kompetanse som formelt kan likestilles med fag- eller svennebrev innenfor det fagfelt arbeidstaker utfører arbeid.

Forskriften gjelder ikke for lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak.

Arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomhet som utfører arbeidsoppdrag som nevnt i første ledd skal sikre at bestemmelsene i forskriften gjennomføres.

Kap. II. Lønns- og arbeidsvilkår

§ 3. Lønnsbestemmelser

Arbeidstakere som utfører arbeid i henhold til § 2, skal minst ha en lønn per time på:

- a) 183,60 for fagarbeidere
- b) 173,10 for produksjonsarbeidere

Arbeidstakere under 18 år som utfører arbeid i henhold til § 2, skal minst ha en lønn per time på 80 % av minstelønnssetningen i første ledd. Arbeidstakere over 17 år som har arbeidet 12 uker i bedriften skal lønnes i henhold til de lønnsgrupper deres arbeid hører inn under.

Skoleungdom beholder opparbeidet lønnsansiennitet fra det ene året til det neste i samme bransje. Lønnsansiennitet opparbeidet som unge arbeidstakere gjelder også ved oppnåelse av voksen alder 18 år.

På arbeidsplasser med skiftarbeid skal det betales et tillegg til timesatsen i første ledd på:

- a) Toskiftsarbeid
20 % av minstelønnsatsen i § 3 første ledd.
- b) Treskiftsarbeid
25 % av minstelønnsatsen i § 3 første ledd.

Ytelser som betales som refusjon av utgifter som faktisk er påløpt på grunn av utsendingen, for eksempel reiseutgifter, kost og losji, skal ikke regnes som lønn etter forskriften.

§ 4. *Regulering av lønn i forskriftens virketid*

Tariffnemnda kan endre satsene i § 3 som følge av tariffrevisjoner.

Kap. III. Fravikelighet mm.

§ 5. *Fravikelighet*

Forskriften kommer ikke til anvendelse dersom arbeidstaker samlet sett er omfattet av gunstigere lønns- og arbeidsvilkår i henhold til avtale eller etter det lands rett som ellers gjelder for arbeidsforholdet.

Kap. IV. Ikrafttreden mm.

§ 6. *Ikrafttreden og opphør*

Forskriften trer i kraft ved kunngjøring.

Forskriften opphører å gjelde 1 måned etter at Overenskomst for Fiskeindustribedrifter 2016 - 2018 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Sjømat Norge på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Nytelsesmiddelarbeiderforbund på den annen side blir avløst av ny tariffavtale, eller hvis Tariffnemnda treffer nytt vedtak om allmenngjøring av tariffavtalen, jf. allmenngjøringsloven § 7.